

Reetta Tiainen
Kotini Karjalassa

2017

Sisällysluettelo

KOTINI KARJALASSA

Kotini Karjalassa 7

Valokuvasarja 8

Loputtoman kaipauksen maa 40

Karjalaiset juureni 42

Karjalaan ja takaisin 44

Kiitokset 47

TEORIA

Johdanto 51

Muuttuva karjalaisuus 52

Tekniikka ja inspiraation lähteet 54

Prosessi 56

Loppuanalyysi 58

AINEISTO

Benjamin Savinainen 62

Leevi Niemelä 64

Santeri Jaronen 66

Ilona Järvisalo 68

Lähdeluettelo 71

Yhteenveto, Sammanfattning, Summary 72

Kotini Karjalassa

Karjalaisista tarpeista minut tehtiin, mutta kasvoin savolaiseen multaan. Maailman muuttuvat tuulet ovat vieneet minut sinne missä pippuri kasvaa ja sellaisiin kulttuureihin, joita en tunne omakseni ja joihin on vaikea tottua. Omat juureni ovatkin alkaneet kiinnostaa enemmän ja enemmän. Ilman juuria ei voi kasvaa lehtiä. Ilman mennyttä ei voi olla tulevaa.

Kolmannen sukupolven siirtokarjalaisena en koskaan oppinut tuntemaan isovanhempieni kotiseutua, runojen kaunista Karjalaa. Kaipaus, sitä minä tunnen.

Karjala. Rapistunut suomalaisen kansallisromantiikan ehtymätön lähde, kodittoman kansan kaipuun kohde. Kotiseutumatkailun mukanaan tuoma tunne menetetyistä löytämistä uudelleen.

Mustavalkoiset kuvat kertovat menneestä elämästä, muistot

antavat niille värin. Muistojen Karjala, onko sitä enää olemassa?

Oman sukuni tarina, heidän elämänsä, ilonsa ja murheensa ovat minulle ikuisesti kadotettuja, mutta heidän synnyinsijansa minun oli mahdollista löytää.

Kotini Karjalassa kertoo tutkimusmatkastani luovutetun Karjalan alueelle Salmin kuntaan, omien isovanhempieni kotikonnuille. Se on minun henkilökohtainen tarinani juurieni löytämisestä ja menetetyistä kohtaamisista ensimmäistä kertaa. Kaikki ne tunteet, unohdetut paikat, rappio ja hävitys, suru ja melankolia, kaipaus nousevat pintaan.

Millainen on kotini Karjalassa?

Mitä tapahtuu, kun menneen koittaa löytää uudelleen?

Millainen kotini on?

Köyhyys ja rappio. Palaneet talot.
Menneet elämät.
Vain varjo entisestä.
Kotini ei ole enää täällä.

Mennyttä onnea.
Aika pysähtyy.
Viljavat pellot.
Kotiseudun kauneus.
Muistojen kultainen Karjala.

Häivähdys menetyksestä.
Kaipuu kotiin.
Usva nousee Tulemajoen ylle.
Kesän muisto.
Leikin ääni.
Se aika ei koskaan palaa.

Askeleiden äänet.
Menneiden aikojen kaiku.
Muistoja Salmin kauniista kirkosta.
Karkeat punaiset tiilet.
Karjalan sielu.

Loputtoman kaipauksen maa

Karjala, muistojen ja loputtoman kaipauksen maa. Sotaisat vuosisadat idän ja lännen välissä voimistivat karjalaista tahtoa, omaa kansaa ja kulttuuria. Suomalaisuuden alkulähteiden löytyminen karjalasta 1800-luvulla lujitti Karjalaa Suomeen ja viimeistään sodan aikaiset yhteiset ponnistelut osoittivat Karjalan kuuluvan kaikille suomalaisille.

Äitini sanoo minulle usein: ”Jokainen meistä on oman historiansa tuotos.” Se on minusta hyvin sanottu. Eilisen, viime viikon ja vuosisatojen, jopa tuhansien, takaiset tapahtumat ovat tehneet meistä juuri sellaisia kuin olemme. Karjalan historia on minunkin historiaani, suomalaisena, siirtokarjalaisen jälkipolvena, naisena, valokuvataiteilijana, minuna.

Sodat repivät karjalan aluetta kahteen suuntaan halki historian, toisaalta itään Novgorodiin ja Venäjään, toisaalta länteen Ruotsiin ja Suomeen. Raja muuttui voimasuhteiden mukaan moneen kertaan. Suomen Karjalana tunnetut alueet liitettiin osaksi muuta Suomea vasta autonomian aikana Venäjän vallan alla, kun samat rajat säilyivät itsenäistymisen yhteydessä, oli aika nostaa suomalaista kansallistunnetta.

Itsenäisyyden aikana sekä sivistyksen taso, että talous kohenivat. 1930-luvulle tullessa tilanne oli parantunut merkittävästi. Kunnes oma rakas maa jouduttiin jättämään. Joillekin lähtö tuli kahteen kertaan.

Haastattelemani salmilaiset kertovat kaikki samanlaista tarinaa: talot olivat harmaita, mutta suuria, perheet elivät pääosin

maanviljelystä. Mantsinsaarella asunut Benjamin Savinainen muistaa äidin hoitaneen peltotyöt, Räimälässä asunut Leevi Niemelä kertoo perheen kesken omistetusta myllystä, Kirkkojoella asunut Santeri Jaronen muistelee koko tilan olleen peltona, puita ei pihassa juuri kasvanut.

”Kotitalo oli harmaa, maalaamaton hirsitalo, kuten siihen aikaan oli tapana. Se oli hyvällä paikalla Laatokan rannalla. Isä oli kyläseppä, jolla oli monia ammatteja, maanviljelijä, rakennusmies jne. Äiti oli kotona ja hoiti taloustyöt.”
(Benjamin Savinainen, haastattelu, 5.7.2016)

He kertoivat minulle ympäröivästä vedestä. Siitä, kuinka Laatokka tai joku monista Salmin läpi kulkevista joista kiersi tiluksia. He olivat nuoria jättäessään kotinsa. Vanhimmillaan kahdeksan, nuorimmillaan vain kolmen vuoden ikäisiä ja silti he muistivat miltä siellä kotona näyttää.

Kaikki heistä tiesivät, miten kotona oli eletty ja millaista elämä oli Karjalassa ollut.

Kun lähdön hetki koitti 1939, tuli monella taholla kiire. Rajaselän kylässä, aivan entisen rajan tuntumassa, asuneen Ilona Järvisalon (os. Miettinen) perheellä oli vain hetki poistua kotoaan ennen miehittäjien tuloa. Tällä ensimmäisellä matkalla mukaan ei saatu mitään.

”Puolessa tunnissa piti taittaa viidentoista kilometrin matka hevoskyydillä kylän keskusta. Rajalta oli päästävä nopeasti pois.”
(Ilona Järvisalo, haastattelu, 11.7.2016)

”Ensimmäisellä matkalla ei mukaan saatu mitään, ei edes valokuvia. Mukaan käskettiin ottaa vain kolmen päivän ruoka.”
(Santeri Jaronen, haastattelu, 6.7.2016)

Elämä Karjalassa jätettiin murheellisin mielin, muttei viimeistä kertaa. Kaipaus kotiin sai karjalaiset palaamaan heti mahdollisuuden tullen keväällä 1942. Tuhotut talot, pilatut maisemat. Pettymys oli suuri, elämä aloitettiin alusta. Jälleenrakennustyö tuli pakotettuna päätökseen kesällä 1944 ja karjalaiset joutuvat jättämään kotinsa toistamiseen.

Karjalaiset evakot olivat aikansa pakolaisia, turvapaikan hakijoita. 407 000 karjalaista menetti kotinsa. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 1944 suomalaisia oli noin 3 700 000, Karjalaisten osuus oli siis noin yhdeksäs osa koko väestöstä, eikä heidän sijoittamisensa ollut helppoa. Katkeruus, kaipaus, juurettomuus vaivasivat paikasta toiseen siirrettyjä evakoita, kunnes vaellus tuli päätökseen 1948. Suurin osa siirtoväestä oli saanut oman tilan. Kaikilta ei menetyksen tunne koskaan kadonnut, kaipauksen tunne, se siirtyi, se säilyi.

Elämä Karjalassa tuli päätökseen ja aika pysähtyi

vuosikymmenien ajaksi Neuvostoliiton sulkiessa rajan kaikelta matkustukselta. Kuva elämästä Karjalassa säilyi pitkään muuttumattomana, ajatuksena kotimaasta, rehevistä pelloista ja virtaavista vesistä. Samaan aikaan Karjalan todellisuus oli kuitenkin varsin toisenlainen. Muistoihin painunutta maisemaa ei saatu takaisin enää vuosikymmeniä myöhemmin avautuneen kotiseutumatkailun merkeissä. Käynti köyhtyneellä kotiseudulla ei helpottanut menetyksen tuskaa, eikä kaipausta.

Äitini arveli meidän karjalaisten jälkipolvien saavan juurettomuuden tunteensa jo äidinmaidosta. Jotkin tutkijat ovat samaa mieltä, muistot traumaattisista kokemuksista saattavat periytyä ja näkyä jopa geenimuutoksina. (Illustrerad vetenskap 18/2014, Historianet 4.11.2015, viitattu 4.1.2017) Se tunne, että on jostain toisaalta, kuuluu jonnekin muualle ja on menossa väärään suuntaan, voiko siitä oppia pois, jos sen on perintönä saanut?

Heidi Nikula käsittelee Pro Gradussaan karjalaisuutta 2000-luvulla (Siirtokarjalaisuus 2000-luvulla, Tampereen yliopisto, 2012). Hänen haastattelemansa kolmannen sukupolven siirtokarjalaiset ovat saaneet karjalaisuutensa perintönä. Kotona opituista perinteistä ja tavoista, perinteisesti karjalaisina pidetyistä luonteenpiirteistä. Toisaalta Nikulan mukaan kaikki eivät edes peri tunnetta karjalaisuudesta ja kaikilla karjalaisuus ilmenee eri tavoilla. Minä ja äitini, me perimme tavat, luonteen ja sen kaipauksen tunteen.

Karjalaiset Juureni

Suuri mies valkoisessa parrassa, sellainen oli isoisoisoisäni Petter Kononoff, Pitky Pessi. Millainen mies hän oli ja mistä hän oli karjalaan tullut? En tiedä. Tarina on haalistunut, vain kuvat ovat jäljellä.

Hän olisi nyt jo 150-vuotias, kertomuksia elämästä olisi varmasti monenlaisia, mutta häntä ei enää ole. Ei ole ollut enää vuosikymmeniin.

Isoisoisäni, siis Petterin poika Johannes, hänen huhuttiin olleen kasakka, mutten sitäkään voi sanoa varmaksi. Naimisiin hän meni isoisoäitini Veeran kanssa ja he saivat yhdessä seitsemän lasta. He olivat suomalaisia ja karjalaisia, heille olivat rakkaita ne paikat, joista minä vain haaveilen ja joita minä sieluni syvimmissä kohdissa kaipaen.

Isoisäni Viktor, Johanneksen ja Veeran nuorin poika, jätti Karjalan vain kolmen kuukauden ikäisenä. Hänkään ei siis koskaan oppinut tuntemaan elämää sukumme kotiseudulla, eikä sitä elämänsä aikana koskaan kaivannutkaan. ”Minulta ei jäänyt sinne yhtään mitään”, hän aina vastasi äitini tiedusteluihin.

Tiedon kappaleet putoilivat vuosikymmenten aikana polun varteen. Nyt vain muruset ovat jäljellä. Kolme sukupolvea erottaa

meidät. Se on liian kauan. Eletty elämä, ilot ja surut. Niistä en saa koskaan tietää.

Kotini Karjalassa, millainen se sitten olisi ollut tai on nykyään? On vaikea ajatella sitä elämää, jota ei koskaan tullut. On helpompaa ajatella sitä, mikä on ollut. Karjala, siis se luovutettu Suomen Karjala, on kuulunut Neuvostoliitolle ja sittemmin Venäjälle jo yli seitsemänkymmentä vuotta, rapistuen, tuhoutuen, köyhtyen.

”Laps’ oon mä köyhän, kauniin Karjalan”, kaikkien karjalaisten tuntemassa laulussa lauletaan. Muuhun maahan nähden elintaso Karjalassa olikin ennen sotia alhaisempi, mutta maat olivat omia ja rakkaita. Multavina ja rikkaina muistettujen maiden kaipaus oli entistä suurempi, kun pitkän evakkomatkan jälkeen jouduttiin raivaamaan metsiä ja soita hartiavoimin kannattamattomiksi pientiloiksi. (Karjalan kansan historia, 1994)

Aika kultasi karjalaisten muistot, eikä vanha ja kaivattu elämä enää koskaan palaa. Kaipauksen kierre on lohduton.

Juuri elämän palaaminen takaisin raiteilleen suuren järkytyksen jälkeen voisi kuvitella olevan ratkaisu karjalaisten kaipaukseen. Uuden kodin ja kulttuurin omaksuminen ei ollut ratkaisu,

eivätkä monet pidä Karjalan köyhästä ja kurjasta nykytilasta.

Voisiko mielenrauhan saada, jos elämä palaisi karjalaan edes muistoissamme, mielissämme, kuvissamme?

Entä jos sotaa ei koskaan olisi tullutkaan? Voin vain arvailla, mutta uskoisin, että silloin ei olisi kaipausta, eikä nyt kokemiimme suuria menetyksen tunteita. Karjala olisi kuin mikä tahansa Suomen maakunta. Karjalan kielestä olisi varmaankin tullut vain yksi murre muiden joukossa. Karjala olisi Suomen turismin pääpaikka suurine hiekkarantoineen ja lämpimine mannerilmastoineen. Se olisi tavallinen, tylsä.

Olenko sittenkin onnellinen siitä, että juureni ovat historiallisesti merkittävässä, suuria tunteita herättävässä maaperässä?

Kotini karjalassa, se on siellä. Se on sellainen kuin se on. Köyhä, mutta kaunis. Muistojen kultainen Karjala. Palaan ajatukseen, voisinko asua Karjalassa, kuuluisinko sinne? Mutta en sittenkään. Olen onnellinen nauttiessani Karjalasta pieninä annoksina koti-seutumatkailun, valokuvien ja tarinankerronnan merkeissä.

Karjalaan ja takaisin

Tutkimusmatkani Karjalaan, sekä se fyysinen vierailu Salmin kunnan alueilla, siellä entisessä Raja-Karjalassa että kuukausien mittainen henkinen matkani. Karjala on ollut mielessäni koko ajan projektin alusta alkaen.

Aiheeseen tutustuminen, uppoutuminen lukemattomien keskusteluiden, kirjojen ja valokuvien kautta. Ne pitkät illat, jotka aihe on pyörinyt mielessäni. Sukuni juuret, ovatko ne tulleet yhtään lähemmäksi?

En tiedä onko ensimmäinen kotiseutumatka kaikille yhtä traumaattinen kokemus kuin se oli minulle. Olin kuunnellut koko kesän ajan kertomuksia ihanasta, muistojen karjalasta. Toisaalta olin kuullut niistä köyhistä, varastelevista ja vaarallisista venäläisistä. Pettymys oli suuri, kun kaikki ennakko-odotukset haihtuivat savuna ilmaan.

Karjalassa asuvien venäläisten ystävällisyys yllätti sekä minut, että hilpeän, matkaseuranani toimineen mummoni. Meillä ei ollut yhteistä kieltä, mutta ajo-ohjeet selvitettiin ja saatiinpa me hieman lahjuksiakin avomaan kurkkujen muodossa. Joku voisi kai sanoa, että matka oli onnistunut, sillä meille ei sattunut mitään, vaikka tiessä oli kuoppia ja ympärillämme vain metsää ja venäläisiä.

Varsinainen matka oli minulle tunnerikas, muttei sitäkään odottamallani tavalla. Juurien löytämisen onnen tunne oli tiessään, sen sijaan menetyksen ja kaipauksen kaihon tunteet ryöppysivät aina voimistuen. Menneisyys sekoittui nykyisyyteen. Karjalaisten elämä on kuin kirjoitettuna tai piirrettynä siihen maisemaan.

Korkeat hongat, näkymä Laatokalle, kirkkojen rauniot. Ne kertovat tarinaa siitä menneestä elämästä. Sitä tarinaa minä haluan toistaa. Kuinka suomalainen elämä voisi palata Karjalaan, jossa sen kummitukset vielä siitä muistuttavat?

Matkani Karjalaan on antanut minulle paljon. Se on matkaa minuuteen. Etsin omia juuriani, olen keräillyt niiden palasia, mutten ole vielä päässyt niiden alkulähteille. Suurimman pettymyksen hälvennyttyä olen oppinut, että juurien etsiminen voi olla elämän mittainen prosessi. Menetetyn löytäminen ei ole helppoa, eikä siihen ole oikotietä. Sukupolvelta toiselle siirtyvää kaipausta ja ikävää ei voi yhdellä kotiseutumatkalla parantaa.

Se henkinen prosessi, ne pitkät illat, jotka olen asian parissa viettänyt. Vanhojen kuvien parissa tekemäni aikamatka. Ne lähenivät minua, tunnen oloni ainakin vähän kokonaisemmaksi. Karjala ei tunnu enää niin kaukaiselta. Sinne on mahdollista palata, nyt myös omissa muistoissani. Ajatukset, aikaisemmin vanhojen

kuvien tapaan mustavalkoiset, ovat saaneet värin. Kaipauksen rinnalle on tullut uusia tunteita, iloa, varmuutta. Entinen elämä palaa raiteilleen, sielut löytävät takaisin kotiin, ahdistus, kaipaus laantuu.

Sukuni kotipaikka Karjalassa, sen olen nyt löytänyt. Siitä lähteestä ovat juureni kasvaneet. Minne ne vievät, on vielä tulevaisuuden hämärässä.

Olen kohdannut ne elämät, jotka Karjalasta pois repäistiin. Mennyt. Tuleva. On annettava aikaa, sillä aika parantaa.

Muistot haalistuvat.

Kaipaus hälvenee.

Karjalaisuus, se ei katoa koskaan.

Kiitokset

Kotini Karjalassa on tulos suuresta työstä rakkaan aiheen parissa, eikä se olisi onnistunut ilman apuvoimia. Tämän projektin ja sen pohjalta syntyneen kirjan tekeminen on ollut käänteinen evakomatmani menetettyyn Karjalaan. Olen tavannut junalla matkan nopeasti taitaneet, henkensä edestä kotoaan paenneet ja karjan ajossa jälkijoukoissa tulleet matkamiehet tai ainakin heidän aaveensa.

Projektini onnistumisesta kiitos kuuluu erityisesti mummolleni Eevalle. Hänen kertomuksensa ukkini Viktorin elämästä ja evakomatmasta, luottavainen matkaseuransa yhteisellä matkallamme Karjalan Salmiin ja projektin kaikenlainen tukeminen alusta loppuun on ollut minulle kultaakin kalliimpaa, eivätkä mitkään sanat riitä kuvailemaan kiitollisuuttani.

Kodistaan Karjalassa ja evakomatmastaan minulle kertoneet Leevi Niemelä, Santeri Jaronen, Benjamin Savinainen ja Ilona Järvisalo tarjosivat viitekehyksen koko projektilleni, eikä siitä olisi tullut juuri tällainen ilman heidän panostaan.

Haluan kiittää äitiäni Mirja Tiaista jatkuvasta henkisestä tuesta, projektia oikeille raiteille ohjanneita opettajiani Emma Westerlandia ja Lars Rebersiä, sekä kirjan teossa tukea tarjonnutta Mikael Paanasta.

Haluan kiittää myös Salmi-säätiötä projektin tukemisesta.

Kiitoksen ansaitsevat myös monet muut tässä mainitsemattomat projektin enkelit, he oman elämänsä siirtokarjalaiset ja sen mieliset, jotka ovat auttaneet vanhojen valokuvien keräämisessä, avanneet ovensa ja albuminsa tai olleet muuten hengessä mukana vaiheikkaassa matkassani.

Hyvä lukija, haluan kiittää sinua kiinnostuksestasi muistojemme katoavaa Karjalaa kohtaan.

Tämä kirja olkoon todistusaineistona karjalaisuuden yhteen liittävästä voimasta ja sen elinvoimaisuudesta yli seitsemänkymmentä vuotta Karjalan menettämisen jälkeen ja vielä siitä eteenpäinkin.

TEORIA

Johdanto

Millaista olisi ollut syntyä, kasvaa ja elää Karjalassa? Mitä on tämä sukupolvelta toiselle siirtyvä kaipaus? Opinnäytetyöni käsittelee Karjalaa, sen historiaa ja perinteitä minulle henkilökohtaisesta näkökulmasta, kaipauksen kautta. Nuoresta asti olen tiennyt sukuni karjalaisesta alkuperästä, mutta tietoni aiheesta ovat jääneet vähäisiksi.

Kotini Karjalassa nostaa esiin ja käsittelee Karjalaa kohtaan heränneitä tunteitani juurettomuudesta kotini löytämiseen. Eriytyisen vahvana työssäni näkyy kaipaus ja menetys, kuinka niistä pääsee yli ja hälvenevätkö ne koskaan. Tuntemani yhteys mystiseen karjalaisuuteen on koko projektin kantava voima. Aihe on läheinen, henkilökohtainen, osa minua ja pääsen palaamaan menneisyyteen.

Aika asian käsittelylle oli juuri nyt. Kaipauksen siemenet ovat kasvaneet taimeksi ruotsinkielisten Novian opintojeni aikana. Suomenruotsalaisuus on saanut minut kaipaamaan karjalaisuuttani, sellaisia puolia itsessäni, joita en aikaisemmin ole osannut kaivata.

Työ on vahvasti henkilökohtainen, se on syntynyt omista intresseistäni ja kuvailee pääosin omia tuntemuksiani. Toisaalta se on sidottu surulliseen Karjalan ja koko Suomen historiaan. Karjalan historia on oman sukuni, omien juurieni historiaa. Halusin ottaa suuntaa omista tunteistani, eikä työllä ole varsinaista tilaajaa. Sillä on kuitenkin tukijoita, eikä kaikki työ ole mahdollista

ilman apua. Projektistani on tullut kaikkien karjalaisten ja sen mielisten yhteinen ponnistus vanhojen aikojen muistamiseksi. Tutkimusmatka sukuni kotipaikoille luovutettuun Karjalaan on tärkeä osa matkaani kohti lopputulosta. Suurin osa työstä tapahtuu kuitenkin Suomen puolella.

Karjalan laajan alueen tarkastelu kokonaisuudessaan on mahdollon tehtävä, aiheeni on rajautunut sukuni kotipaikkojen perusteella Salmin kuntaan ja sen kyliin. Käyttämäni tutkimustyön keinot: haastattelut, vanhojen kuvien kerääminen ja aiheeseen tutustuminen kirjojen kautta ovat keskittyneet yleiseen Karjalan historiaan, perehtyen tarkemmin Salmin kuntaan.

Kaipauksen lähteen selvittäminen on työni merkittävimpiä tavoitteita. Se on sellainen henkinen tavoite, jonka tähden koko projekti on saanut alkunsa. Kokonaiseksi tulemisen tunne, kaipauksen hälveminen, ymmärrys. Sellaisien tunteiden saavuttaminen on merkittävä päämäärä. Henkinen on minulle tärkeää, mutta haluan myös löytää keinoni valokuvataiteilijana ja osoittaa itselleni voivani hallita visuaalisen prosessin alusta loppuun. Saattaa kuvan ideasta valmiiksi teokseksi saakka.

Opinnäytetyöni vie minut matkalle tuntemattomaan, mutta olen luottavainen. Olen oppinut tarvittavat taidot ja nyt laitan ne koetukseen. Tämä on minulle viimeinen testi. Haastan itseni ja löydän itsestäni uusia puolia.

Muuttuva karjalaisuus

Karjalan kansan ja sen maaperän kohtalo oli kasvaa kahden suurvallan väliin. Rajoja siirreltiin halki Karjalan jatkuvasti muuttuneiden voimasuhteiden mukaan. Alue kärsi lähes vuosituhannen ajan jatkuneista sotatoimista ja hallitsijoiden vaihteluista, jääden henkisessä ja taloudellisessa kehityksessä jälkeen.

Tämä jatkuva rajojen siirtely tekee Karjalasta käsitteenä ongelmallisen. Nykyiset Karjalan alueet käsittävät Karjalan Tasavallan Venäjän puolella, Etelä- ja Pohjois-Karjalan Suomen puolella. Toisaalta puhutaan Kannaksen, Laatokan, Aunuksen, Vienan ja Tverin Karjalosta. Ennen kuin Suomen Karjala liitettiin Neuvostoliittoon, puhuttiin pääosin ortodoksisista reuna-alueista Raja-Karjalana. Nimikkeet muuttuvat aina kun Karjalaa tarkastellaan uudesta näkökulmasta, kuten politiikan, kulttuurin tai yleistiedon näkökulmasta. Karjalaisuudesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa yhtä hyvin karjalaisuutta ylipäänsä, suomalaista karjalaisuutta, siirtokarjalaisuutta tai Etelä- ja Pohjois-Karjalaisuutta, Venäjän karjalaisuutta unohtamatta.

Minun karjalaisuus ja mitä Karjala minulle tarkoittaa, se on olennaista. Kun puhun Karjalasta, tarkoitan sitä aluetta, johon meillä siirtokarjalaisten jälkipolvilla on tunnelataus. Siis siitä menetetyistä, luovutetusta Karjalasta ja toisaalta siitä Karjalasta, joka on meille suomalaisille kansallistunteilijoille rakasta laulumaata. Karjalaisuus on minulle sitä, että tuntee olonsa karjalaiseksi. Nykypäivän karjalaisuus ei liity enää paikkaan, vaan perinteeseen.

Sotaisasta historiastaan huolimatta itsepiintaiset karjalaiset onnistuivat säilyttämään perinteensä ja tapansa paremmin kuin vuosisatoja Ruotsin vallan alla ollut muu Suomi. Perinteet jatkuivat etenkin Raja- ja Vienan Karjalan erämaissa ja syrjäkylissä. Autonomian aikaan käynnistynyt kansallistunteen kohottaminen sai tuulta alleen Karjalan korpimaista ja etenkin Lönnrotin Kalevalan ilmestymisen myötä muutkin taiteilijat suuntasivat katseensa itään, karjalaiseen perinteeseen.

Kultakauden taiteilijat Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Pekka Halonen, Juhani Aho ja Eino Leino hakivat inspiraationsa Karjalasta, josta löydettiin suomalaisuuden alkulähteitä. He muovasivat kansallista identiteettiämme karjalaisuuden osista ja jo 1800-luvulla Karjala piirtyi suomalaisten mieliin runonlaulun ja muinaissuomalaisuuden tyyssijana.

Itsenäistymisen jälkeinen kansalaissota verotti kansaa etenkin Karjalassa, jossa hävinneiden punaisten tuki oli ollut suuri. Köyhää kansaa ryhdyttiin valistamaan ja olot paranivat huomattavasti itsenäisyyden alun vuosikymmeninä. Karjala oli kansallistunteelle otollista maaperää ja vapaussodan jälkeiset epäilykset kansan maanpuolustustahdosta osoittautuivat aiheettomiksi. Karjalaiset tunsivat ensi kertaa olevansa suomalaisia ja äänestivät sodassa jaloillaan.

Menetettyään maansa ja kotinsa sodan myötä, karjalaiset etsivät sijaa muualta. Sopeutumistahto uuteen kulttuuriin oli suuri ja karjalaisuuden uskottiin sulautuvan kantaväestöön kokonaan

2000-luvun alkuun tullessa. Nuoret hylkäsivät kulttuurinsa ja kielensä, vanhemmat koittivat pitää perinteistään kiinni, mutta yleisellä tasolla karjalaisuutta ei ryhdytty vaalimaan. Kulttuurit kävivät vaihtokauppaa ja koko maassa omaksuttiin myös karjalaisia perinteitä, joista tunnetuimpia esimerkkejä ovat ruokakulttuurista omaksutut karjalanpiirakka ja -paisti.

Monet selkeät karjalaisuuden piirteet saivat uusilla kotipaikoilla väistyä. Luterilaisten ja ortodoksien seka-avioliitoista syntyneet lapset kastettiin usein luterilaisuuteen, venäläiset nimet vaihdettiin suomalaisempiin, omaa kieltä puhuttiin vain kotona, eivätkä lapset sitä enää oppineet. Minun ortodoksiset isoisovanhempani vaihtoivat Kononoff nimensä evakkomatkan jälkeen Inolaan, heidän poikansa ukkini Viktor ei oppinut karjalankieltä ja saadessaan lapsia savolaisen mummoni Eevan kanssa, lapset kastettiin luterilaisuuteen.

Suuret eroavaisuuden katosivat ja karjalaisuuden näkyvät osat hioutuivat pois, mutta karjalaisuutta on havaittavissa edelleen. Heidi Nikulan Pro Gradusta käy ilmi, että kolmannen polven siirtokarjalaiset tunnistavat itsensä karjalaisiksi, jos karjalaisuus on ollut kotona läsnä.

Meidän perheessämme asiaa ei koskaan piiloteltu, eikä häpeilty, muttei sillä toisaalta ylpeilty, enkä juurikaan kuullut tarinoita isoisovanhemmistani. Ukkini Viktor oli juuri sitä sukupolvea, joka omaksui jo lapsena uuden kulttuurin ja kielen, vaikka olikin Karjalassa syntynyt.

Mitä sellainen nykypäivän karjalaisuus sitten oikein on, jos se tulee kotoa, muttei liity karjalan piirakoihin, ei ole sidottuna paikkaan ja riittää, että tuntee itsensä karjalaiseksi?

Karjalainen luonne on pysynyt melko muuttumattomana ja

vanhoja karjalaisuuteen liitettyjä luonteenpiirteitä voi havaita edelleen.

”Luonteeltaan karjalainen on reipas, puhelias ja toimelias. Hänellä ei kuitenkaan ole hämäläisen sitkeyttä töissänsä. Se nähdään varsinkin siinä, että hänellä ei ole maanviljelykseen niin suurta halua kuin hämäläisillä. Sen sijaan tekee hän mielellään kauppaa. Karjalainen rakastaa laulua ja soittoa.” (Kaarlo Hänninen, Kansakoulujen maantieto ja kotiseutuoppi, 1929)

Osaan samaistua Kaarlo Hännisen kuvaukseen, karjalaiset olivat satojen vuosien ajan käsityöläisiä ja kauppamiehiä. Suomen puolella, silloin kun se oli vielä Ruotsin itämaa, karjalaiset luvattomat kauppamiehet olivat odotettuja vieraita. Samaa kauppamiehen vikaa löydän itsestänikin, kuten muitakin karjalaisuuden perusominaisuuksia puheliaisuutta, vieraanvaraisuutta, toimeliaisuutta.

Nykypäivän karjalaisuus on osa kulttuurien merta. Siirrymme jouhevasti identiteetistä toiseen ja karjalaisuus voi olla osa identiteettiä, määrittelemättä sen enempää. Lopulta kyse on vain siitä, kuinka ihminen määrittelee itsensä, karjalaisuuteen siis riittää, että tuntee itsensä karjalaiseksi.

“Karjalaisuus on voimavara, joka vahvistaa suomalaisen identiteetin kokonaisuutta. Karjalaisuus rikastuttaa osaltaan eurooppalaistenkielten ja kulttuureiden mosaiikkia, joka muodostuu vahvoista alueellista ja paikallisista kulttuuripiireistä.” (Martti Ahtisaari, Karjalan liitto)

Tekniikka ja Inspiraation lähteet

Herkän ja itselleni läheisen aiheen käsittely voi olla vaikeaa. Aiheeseen sokeutuu ja visuaalinen materiaali jää heikoksi. Inspiroituminen muiden töistä antaa keinoja viedä omaa ilmaisua eteenpäin. Kotini Karjalassa sai aluksi dokumentaristisen muodon. Salmin matkallani tallentamat kuvat kertoivat tarinaa Karjalan nykytilasta. Se ei kuitenkaan riittänyt minulle.

Tekniset valinnat eivät ole omassa työssäni koskaan itsetarkoitus vaan tekniikka on seurannut ajatusta, tekniikan valinta perustuu aina aiheen valintaan, ei toisin päin. Tekniikka saattaa siis muuttua kesken prosessin, kun löytyy jotain kiinnostavampaa, jotain kuvailevampaa. Kuvatessani käytän aina digitaalista järjestelmäkameraa, sillä sen tarjoamat mahdollisuudet tuntuvat rajattomilta ja mieli saa muuttua. Analogisen maailman jäykkyys vaikuttaa liikkumavaraan, se on kallista ja hitaampaa.

Kotini Karjalassa otti uusia suuntia. En ollut täysin tyytyväinen tyynen dokumentaristiseen lähestymistapaan, eivätkä kuvat puhuneet samaa kieltä kanssani. Vanhojen kuvien käyttäminen uuden materiaalin tuottamisessa on kiehtonut monia taiteilijoita ennen minua, eikä valitsemani kuvayhdistelyn tekniikka ole valokuvataiteessakaan mitään uutta. Se kuitenkin tarjosi minulle uusia mahdollisuuksia kertoa omaa tarinaani.

Vanhat kuvat symboloivat menneisyyttä, ne kertovat ajasta ennen

minua. Karjalan kohdalla historia ja tarinan kerronta pysähtyvät. Suomalainen elämä siellä on päättynyt, menetetty. Uusia kuvia Karjalasta syntyy kotiseutumatkailun merkeissä, mutta siirtokarjalaiset ja heidän jälkeläisensä muistelevat aina Karjalaa sellaisena kuin se oli ennen sotia, sellaisena kuin näemme sen vanhoista kuvista. Sellaista Karjalaa ei voi enää löytää. Siitä kuvani kertovat.

Karjala on osa minuuttani ja olen löytänyt sen merkityksen. Vanhat kuvat tuovat visuaaliseen ilmaisuuni mukaan menneisyyden, muistot, kaipauksen. Elämä palaa tyhjiin maisemiin. Kaipaus saa näkyä, sillä se on ollut työssäni kantava teema. Uuden tekniikan kautta syntyneet uudenlaiset kuvat kertovat omasta kohtaamisestani Karjalan kanssa. Kaipauksen kautta menneen elämän ja omien juurieni löytämisestä itseni kokonaiseksi tuntemiseen.

Tutkiessani itselle uuden ilmaisun lähteitä, kiinnitin huomioni muutamiin minua ennen vaikuttaneisiin taiteilijoihin. Kuinka menneisyyttä ja vanhoja kuvia on käsitelty valokuvataiteessa aikaisemmin, kuinka niillä voi kertoa tarinan.

Jorma Purasen Kuvitteellinen kotiinpaluu palauttaa saamelaiden kuvat pariisilaisen museon arkistosta takaisin siihen maisemaan, missä ne on alun perin otettu. Hän tekee vanhoista

saamelaisten muotokuvista installaatioita maisemaan ja sielut palaavat kotiin. Sarja on minulle suuri inspiraation lähde, Puranen lähestyy aihetta menneisyydestä ja nykyisyyden jatkumosta mielenkiintoisella tavalla. Hän palauttaa menneen elämän takaisin sinne minne se kuuluu, minä pyrin tekemään työssäni samoin.

Teknisesti lähimpänä omaa ilmaisuaani ovat taiteilija Adam Surreyn ja historioitsija Jo Teeuwissen toisistaan riippumattomat toisen maailmansodan kuvat sarjoissa Ghosts of Time ja Ghosts of history. Vanhojen kuvien sotilaat on siirretty nykypäivään kuvaamalla uudet kuvat samoissa paikoissa. Sodan teema ja tuho kohtaavat nykyisyyden. Aihe ja totutustapa on lähellä omaani. Historian kummitukset palaavat entisille paikoilleen. Jokin on kuitenkin toisin, nämä kuvat muistuttavat menneisyytemme kauhuista, eivätkä etsi mielenrauhaa. Kuvat lähestyvät aihetta historian, eivät valokuvataiteen suunnasta.

Vaikka tekninen ei saa olla kuvassa itsetarkoitus, ei se anna lupaa olla huolimaton. Vanhat kuvat uppoaisivat luonnollisesti uuteen kuvaan, muodostaen kokonaisuuden. Ei kahta erillistä, yhteen sovitettua, vaan yhden uuden yhtenäisen kuvan. Tekninen huolittelu, jokaisen kuvan katsominen erikseen, asian ajattelemisen taiteena. Se erottaisi minut maailmansotakuvista.

Wilma Hurskaisen sarjassa Growth on lähestytty vanhaa kuvaa

erilaisesta näkökulmasta. Hurskainen kuvaa vanhan kuvan mahdollisimman tarkasti uudelleen. Samassa paikassa, samat henkilöt ovat kuvassa, heillä on samanlaiset ilmeet ja asennot. Yhdistymisen sijaan kuvat toimivat kuvaparina. Muutos näkyy. Menneisyys ja nykyisyys kohtaavat leikkisästi.

Kulttuurikriitikko Susan Sontagin mukaan valokuva saa vanhen tuessaan uudenlaisen auran. Uudet kuvani saavat nyt vanhojen kuvien menneisyyden auran ja syntyy jotain uutta, kun menneisyys kohtaa nykyisyyden. Menneisyys vetää puoleensa monenlaisia taiteilijoita, se kiinnostaa. (Valokuvauksesta, Karisto, 1984)

Jo mainitsemieni taiteilijoiden lisäksi minua ovat inspiroineet Tuire Kurikka sarjallaan Kummitustarinoita, Nayab Ikram sarjallaan Archived ja Jane Long sarjallaan Dancing with Costică.

Prosessi

Kotini Karjalassa on ollut minulle loppumattomalta tuntuva matka. Sen alkamisesta on kulunut pian vuosi, eikä se tuntunut koskaan valmistuvan. Matkani on ollut täynnä löytämisen iloa, mutta myös vaikeita tunteita. Tekninen suorittaminen on jäänyt taka-alalle, sitä tärkeämpää on ollut kokonaiseksi tulemisen ja oman historiani löytämisen kokemukset.

Prosessin myötä olen löytänyt oman suuntani ja omat keinoni valokuvataiteilijana. Olen oppinut hallitsemaan koko prosessin alusta loppuun, vastoin käymisistä huolimatta.

Karjalaisuuteni alkoi kiinnostaa aloitettuani opinnot ruotsinkielisessä Noviasassa. Tunsin itseni erilaiseksi, omalaatuiseksi, minuksi. Ajatukseni selvenivät keväällä 2016 ja kysymys oli, mistä olen oikeastaan kotoisin?

Savolaisuus oli ollut minulle aina itsestään selvää, siellä olin syntynyt ja kasvanut, karjalaiset juureni olivat pysytelleet tuntemattomina. Niistä ei huudeltu, vaikka kotona oltiinkin opittu ruokakulttuuriin ja oltiin perinteistä ylpeitä.

Se historia, joka oli ulottumattomissani, piti minun löytää. Sukututkimus ei tuntunut luontevalta. Vaikka halusin selvittää oman historiani, tärkeämpää oli selvittää karjalaisten historia ja millaista elämä Karjalassa oli ollut. Sisälläni kasvoi kaipauksen kipinä, se kaipaus liittyi Karjalaan. Menetykseen. Mutta minkä menetykseen?

Kotiseutumatka, luovutetussa Karjalassa syntyneiden haastattelut, vanhojen kuvien keräily ja katselu. Sellaisia olisivat keinoni, päätin hyvissä ajoin. Suuntani luovutetussa Karjalassa olisi Salmi

ja oman sukuni paikat olisi olennaista löytää. Alueen rajaaminen näin tuntui luonnolliselta.

Oma tarinani, oman sukuni kertomus. Se on vain lyhyitä otteita. Pieniä tiedon murusia. Neljä lehti-ilmoituksin ja puskaradion kautta löytämäni ja haastattelemaani evakkoa kertoivat minulle kotiseutujen kauneudesta, karjalaisesta elämästä, evakkomat-kasta ja elämästä uudessa paikassa.

Haastattelut käynnistivät projektini toden teolla, siitä tuli käsin kosketeltava. Ne olivat ensimmäinen johtolanka, ensimmäinen askel kohti ymmärrystä, ensimmäinen askel kohti kotia Karjalassa.

Mummoni Eeva Inola oli tärkeä tiedonlähde oman sukuni tarinan, niiden pienten palasten kasaamisessa. Hän tiesi kotipaikat, nimet ja joitain tarinoita ukkini Viktorin lapsuudesta ja evakko- taipaleesta, mutta kaikkea ei hänkään osannut kertoa. Sitä, mikä vielä puuttui, mihin eivät haastattelutkaan osanneet antaa vastausta, sitä etsimme pian kotiseutumatkasta rajantakaiseen Karjalaan.

Kuvausmatka Karjalaan oli eräänlainen pyhiinvaellusmatka. Se oli kosketus johonkin menetettyyn, johonkin, mistä uskaltaa vain haaveilla. Matkaan pääsimme vain minä ja mummoni, vailla venäjän kielen tulkkia. Kokemus Karjalasta oli kuin isku vasten kasvoja, tunteet tuntuivat hetken voimakkaammilta, todellisemmilta. Se miltä Karjala tuntuu, haisee ja näyttää, se oli jälkikäteen ajateltuna vain fantasiaa. Suomen Karjalaa ei rajan takana ole juurikaan jäljellä.

En löytänyt etsimääni kotiani Karjalassa. Pääsimme kyllä sukuni paikoille ja lähelle juuriani, mutta kaipaus. Se ei hälventynyt matkan myötä. Kuvamateriaali, jota matka tuotti, oli se samalla tavalla vajaata. Se tuntui väärältä. Kuin olisin puolimat-kassa. Kuin en olisikaan mennyt juurilleni asti, enkä nähnyt to-tuutta Karjalasta.

Suuret kysymykset jäivät kuitenkin vaille vastauksia. Asia ei ollut loppuun käsitelty. Kotini Karjalassa, sitä en löytänyt, kotipaik-kojen löytäminen ei poistanut kaipausta.

Ahdistus, se nousi ensimmäistä kertaa kaipauksen rinnalle. Kuinka päästä eroon tästä piinasta?

Paperilla ajatukseni muuttuvat selkeämmäksi ja päivittäin kulkemani päänsisäinen matka ottaisi muodon tekstinä. Pelkkä prosessinkuvaus ei riittäisi. Sattumanvaraiset ajatukset tiivistyivät syksyn aikana ja visuaalisen materiaalin tueksi syntyi ajatukseni summaava teksti. Teksti, joka oli vienyt minua eteenpäin. En ollut enää puolimat-kassa. Sain selvitettyä ajatuksiani ja oli aika arvi-oida kuvia uudelleen.

Olin päässyt pidemmälle. Löytänyt kaipuuni lähteen menete-tystä elämästä, huomannut Karjalan olevan elossa vain muistois-samme ja sen kuvamateriaalini Karjalan olevan vain tyhjä kuori, vain häivähdys siitä, mitä ajatuksemme ja kaipauksemme koskee.

Kuvissa ei ollut sukuni kotiseutu, eikä niissä olleet minun histo-riani ainekset. Ne ainekset olivat jatkaheet matkaa yli puoli vuo-sisataa sitten ja asettuneet toisaalle. Se mitä kaipasin, ei ollut enää Karjalassa.

Kuvat saivat ajatuksistani uutta suuntaa ja jo aikaisemmin keräilemäni vanhat valokuvat saivat projektissani uuden mer-kityksen. Vanhojen kuvien salmilaiset olivat palasia menetetyistä elämästä. Yhdistelemällä uutta ja vanhaa pääsee elämä palaamaan

Karjalaan ja kaipaus hälvenee.

Kotini Karjalassa on olemassa vain haaveissa ja muistoissa. Ku-vani löytävät sen Karjalan.

Valokuva on valmis vasta ottaessaan fyysisen muodon, se saa elämän vasta muuttuessaan musteeksi. Kotini Karjalassa ot-taa monia muotoja, haluan saada sen mahdollisimman monen nähtävälle. Valokuvanäyttelynä se nähtiin ensimmäistä kertaa kotikuntani Siilinjärven pääkirjaston näyttelytila Artsissa jou-lukuussa 2016. Kiinnostus projektia kohtaan on ollut Pohjois-Sa-vossa suurta. Karjalaisten jälkeläisiä on alueella vielä paljon ja kiinnostus karjalaisuutta kohtaan on korkealla. Näyttely palaa Siilinjärvelle keväällä 2017 Siilinjärven lukion, eli entisen Salmin keskikoulun 100-vuotisjuhlaan.

Siinä missä näyttely huutaa, kertoo isosti, herättää tunteita selittämättä, kirja voi antaa enemmän. Se ottaa tekstin, selittää, kuvailee, mutta ei huuda. Kirja ottaa aikaa, sitä voi kosketella, se-lata käänällä. Vuorovaikuttaa. Kotini Karjalassa -valokuvakirja kertoo koko sen tarinan, siitä koko matkasta, jota olen käynyt pääni sisällä.

Opinnäytetyönäyttely Vaasan Taidehallissa on vain osa näyt-telyiden sarjaa. Kotini Karjalassa -valokuvakirja on vain yksi palanen. Ei itse tarkoitus, ei päämäärä, ei kohde. Kotini Karjal-assa ei ole vain opinnäyte. Se on ensimmäinen vakavasti otettava valokuvataiteellinen teos-sarjani, jonka toivon tuovan minulle työtä myös tulevaisuudessa. Opinnäytteen valmistuminen ei ole päätepiste, vaan se on välietappi. Hetken pysähtyneisyys, jolloin kaikki on täydellistä, vain ottaakseen uusia suuntia.

Loppuanalyysi

Kotini Karjalassa on ollut kokonaiseksi tulemisen prosessi, it-seni ja oman karjalaisen historian löytämisen ja ymmärtämisen matka. Se on ollut toisinaan raskasta. Vastaukset kysymyksiini ovat menneet kauemmaksi, kaipauksen tunne on voimistunut, sen sijaan että se olisi hälventynyt. Nyt kun katson valmista lop-putulosta, kuvasarjaa, joka kertoo kaikki ne tunteet, jotka ovat heränneet. Huomaan, että kaikki on ollut ahdistuksen ja vaivan arvoista.

Kuvasarjani ja siihen liittyvä pohdintani summaa alussa et-simäni kaipauksen lähteen ja löytää Kotini Karjalassa. En etsi-nytkään sitä Karjalaa, johon nykyään tehdään kotiseutumatkoja, vaan etsin sitä Karjalaa, joka yli 70 vuotta sitten jouduttiin jät-tämään. Tutkimuksen ja kuvien työstämisen kautta minun oli mahdollista löytää.

Nyt olen valmis ja matkani on tullut hetkellisesti päätökseen. Kotini Karjalassa on nyt löytynyt ja kaipaus on saanut merki-tyksen. Karjalaisuus ei ole minulle enää mysteeri, se ei ole men-neisyyden usvan peitossa. Tiedän mitä se on ja mitä se minulle merkitsee. Tunnen oloni ehjäksi ja tiedän mistä olen tullut.

Olen saattanut kuvat ideasta valmiiksi teoksiksi, olen saanut harjoitella projektin suunnittelua, yhteistyötahojen etsimistä eri-laisten medioiden kautta, visuaalisen projektin edistämistä mielen muutosten kautta, luovaa kirjoittamista, apurahan ja näyttelytilan hakemista, näyttelyn kokoamista, kirjan tekoa. Prosessi on ollut uskomattoman opettavainen alusta loppuun. Se on antanut viit-teitä minulle omista taidoistani valokuvataiteilijana ja projektin hallinnassa. Olen valmis kohtaamaan tulevaisuuden haasteet.

Olen onnistunut. Löysin vastaukset kysymyksiini. Kuinka sel-laiseen tulokseen voisi olla tyytymätön? Olen oppinut kärsiväl-lisyyttä, sietämään ahdistavia tunteita, hallitsemaan prosessia. Olen löytänyt itselleni sopivia keinoja taiteilijana, sitä kuinka vastoinkäymiset eivät ole esteitä, ne ovat vain hidasteita, vaikeu-det eivät ole koskaan ylitsepääsemättömiä ja valokuvataiteilijan tehtävänä on toimia ongelmanratkaisijana.

Haluan taiteeni ja työni välittävän sanoman. Siinä olen onnis-tunut.

AINEISTO

Benjamin Savinainen (Savin/Savinoff) s.1931

Haastattelu 5.7.2016

Kotikylä: Terola, osa Työmpäisten kylää, Mantsinsaassa

Omakotitalo Tervon keskustasta oli valittu viimeiseksi asuin-sijaksi noin 30 vuotta sitten. Sen nimeksi laitettiin Tienpää. Savinainen on ollut jo huonossa kunnossa useamman vuoden, mutta tyttärien lupauksesta saa asua loppuun asti omassa kodissaan. Hänen kuulonsa on huono, tytär tulkkaa kysymykseni korvan vieressä. Aihe herättää selvästi innostusta, mutta muisti on jo niin huono, että nyt ei asiat palaa mieleen.

Kotitalo oli harmaa, maalaamaton hirsitalo, niin kuin kaikki muutkin talot siihen aikaan. Se oli hyvällä paikalla Laatokan rannalla. Laatokan meri ympäröi vain noin 15 kilometrin levyistä Mantsinsaarta joka suunnalta. Kotitilalla oli maanviljelystä. Isä oli kyläseppä, jolla oli monia ammatteja, maanviljelijä, rakennusmies jne. Äiti oli kotiäiti ja hoiti taloustyöt.

Savinainen perhe lähti evakkoon ensimmäisen kerran, kun hän oli alle kymmenvuotias.

Siihen aikaan joillakin paikallisilla oli vaikeuksia hyväksyä evakoita, eräs oli sanonut, ettei sinne saisi tulla. Isäntä oli käskenyt vastustajat olemaan hiljaa. Vaikka monilla isommilla taloilla olisi

ollut annettavaa, se on ollut siihen aikaan hankalaa.

Välirauhan aikana päästiin palaamaan kotiin, jossa uudet venäläiset asukkaat olivat tehneet muutos töitä. Jokainen ikkuna oli ollut eri kokoinen, sillä venäjällä ei ollut ikkunoille standardi kokoja ja seiniä oli päällystetty raamatun sivuilla.

Toisen kerran Salmista lähdettiin junalla Suomenjoelle ja sieltä sijoituspaikaksi määrityi Tervo.

Evakon sopeutuminen arkeen uudessa paikassa ei ole ollut helppoa. Sen aikainen venäläisvastaisuus johti Karjalaisten rysittelyyn ja väheksymiseen. ”Kaikki eivät pitäneet meitä oikein ihmisinäkään.” Benjamin muistelee. Myös hänen lapsensa ovat kokeneet koulussa syrjintää ja haukkumista, mutta omista juurista ollaan silti ylpeitä.

Savossa koko elämänsä asuneet tyttäret eivät pidä itseään ainakaan ihan tavallisina savolaisina. ”Meistä tuntuu, että sieltä on tuotu pois, vaikei olla koskaan siellä oltukaan.”

”Silloin sanottiin, että kun venäjä ottaa Karjalan, siinä menee

kauan ennen kuin se antaa sen takaisin. Jännityksellä odotan, milloin se tapahtuu”, Savinainen naurahtaa.

Benjamin pääsi käymään uudelleen kotipaikallaan Terolassa 80-luvulla vanhimman poikansa ja serkkunsa kanssa. Silloin se oli jo metsittyneet, kansakoulu oli tuhouttu ja siirretty parempaan paikkaan ja venäläisten polttamasta talosta oli enää jäljellä uunin rauniot.

Hän oli varma muistikuvistaan, kunnes saapuivat Mantsinsaaren rantaan. Mikään ei näyttänyt enää samalta.

Muistot palailivat pikkuhiljaa, kun löytyi vanhan kansakoulun portin pielet. Muuta ei ollut enää jäljellä.

Leevi Niemelä (Torqoutse) s.1938

Haastattelu 5.7.2016

Kotipaikka: Niemelän tila, Rämälän kylä

Tila oli jaettu veljesten kesken neljään osaan: Myllylä, Korkeamäki, Niemelä ja Peltola

Tilan alkuperäinen nimi oli Kuvepäät

”Ruotsalai (kantasuomalaiset) maanmittaajat tulivat Viipurista ja nimesivät tilat suomalaisin nimin, vaikkei niissä ollut mitään järkeä. Niemelässä ei ole niemeä lähelläkään ja korkeamäki on vain vähän korkeammalla kuin muu maasto.”

Neljä veljestä jakoi myllyn, jota kutsuttiin rahasammoksi. Tilan koko oli 75 hehtaaria ja talossa oli neljä huonetta. Maasto oli multavaa, hyvää viljelymaata, joelle päin oli jyrkkä mäki ja joen uoma. Kotitalon ikkunasta näkyi joelle asti, mutta uoma oli niin syvä, että itse jokea ei näkynyt.

Ensimmäisen kerran lähdettäessä mentiin Leppävirralle, mutta mummo oli jollain asemalla eksynyt joukosta ja päätenyt Saarijärvelle. Toisen kerran evakkoon lähtiessä Leevi on ollut vasta 6 vuotias. Silloin tultiin ensimmäiseksi Heinävedelle Sarvikumpuun, sieltä siirryttiin Siilinjärvelle Koivumäkeen ja sitten Rämälle Remppalaan.

Vuonna 1948 perhe sai oman kodin Rämältä, kaksi vuotta myöhemmin pihaan rakennettiin navetta. Maa saatiin Väänälän

isännältä, joka ei ollut kenellekään kateellinen vaan antoi maiden mennä. Rämällä otettiin maita vain häneltä.

”Kotikylän muistan hyvin, vaikka pienelle pojalle se näytti varmaan suurelle. Mutta kun menin ensimmäistä kertaa takaisin, kaikki näkyi ihan samanlaisena, kuin muistelin.” Niemelä on palannut karjalaan noin 10 kertaa ja toiminut myös matkanjärjestäjänä ryhmille.

Rakennuksia ei ole Rämälässä jäljellä yhtään, mutta maasto on pysynyt samanlaisena. Ainoastaan koulu on ollut aikaisemmin samalla paikalla, mutta nyt sekin on poltettu ja tiilet purettu. ”Omankin paikan pystyin hyvin sieltä tunnistamaan.” Vanhat hienot suomalaistalot on nyt purettu ja sinne on rakennettu Venäläisiä hökkeleitä.

”Koko ajan on kaipuuta karjalaan, kun siellä on syntynyt. Sanoisin että ei sitä kauaa ole ollut mutta tähän päivään asti.”

”En pidä laulun sanoista: Laps’ oon mä köyhän kauniin Karjalan... En ole samaa mieltä ja se on melkein kuin loukkaus.”

Karjala ei ehkä ollut niin kauhean kehittynyt, mutta ei se ollut myöskään köyhää. Ihmiset elivät omavaraistaloudessa, esimerkiksi kun 30 luvulla tuli ensimmäinen meijeri Salmiin, ihmiset eivät ymmärtäneet viedä maitoaan sinne saadakseen rahaa.

Sodan aikana venäjän puolelle jäi myös karjalaisia, mutta he pitivät menneisyytensä visusti salaisuutena. Asioista puhutaan vain suomalaisten sukulaisten kanssa ja kaikki tieto on muisti tietoa. Neuvostoliiton aikana ja etenkin heti sota-ajan jälkeen on ollut vaarallista myöntää suomalaisia sukujuuriaan.

Santeri Jaronen s. 1931

Haastattelu 6.7.2016

Kotipaikka: Kirkkojoki

Tilus oli alle 10 hehtaaria. Talo oli yhdistelmä, siinä oli karjaosa ja asuinosa samassa, karjaosan päällä oli rehu-ullakko, jonne meni ajosilta ulkoa. Pihassa oli savusauna, lato ja aitta erikseen. 30-luvun lopulla savusauna vaihtui. Välirauhan aikana riihen ja naapuri talon väliin rakennettiin rautatie, kun aiempi rautatie oli tullut vain Uukuun asti.

Koko tilus oli silloin peltona ja talolla oli paljon eläimiä. Lehmä, hevosia, lampaita ja kanoja. Koirakin oli joskus ollut, mutta aikaa koiran pitoon ei ollut ollut.

Talon pääty oli etelään päin ja siitä oli hyvä näkyvyys, pihassa ei ollut korkeita puita vaan vain jotain marjapensaita. Jokivarressa oli leppää, mutta muuta puustoa ei ollut.

Talo selvisi talvisodasta, vaikka sitä oli koitettu polttaa. Poltopullon jäänteet löytyivät kotiin paluun yhteydessä lattialta, mutta se ei ollut onneksi saanut mitään syttymään.

80-luvulla kotipaikalla uudestaan käydessään jokivarren puut olivat kasvaneet yhteen n 5 metriä leveän joen päälle, muodostaen tunnelin. Taloa ei silloin enää ollut, vaan kolhoosin suuret navetat, seitsemän lukumäärältään, olivat tulleet tilalle. Nykyään

tilan rakennukset ovat jo autiona, mutta koko pihamaa on käytössä perunapeltona.

Ensimmäinen evakkomatka toi perheen Kolarin peltoon Leppävirralla. Matka tehtiin junalla ja linja-autolla. ”Kun ensimmäisen kerran lähdettiin, käskettiin ottaa vain kolmen vuorokauden ruoka, silloin ei otettu mukaan mitään muuta, edes valokuvia.”

1942 koitti kotiinpaluu ja junalla taitettu matka kesti kolme päivää, mutta tuntui ikuisuudelta. Evakkojen junalla ei ollut kiire, joten se joutui pysähtymään sotilasliikenteen tieltä useampaan kertaan.

1944 tuli toinen lähtö, jolloin määränpää oli Pohjois-Savossa Lapinlahdella. Tällä kertaa juna matka oli paljon lyhyempi. Ensimmäinen yö vietettiin kirkossa.

Useiden sijoituspaikkojen jälkeen perheelle tarjottiin tilaa Juurikalta huonon taipaleen takaa korvesta, mutta isä päätti ostaa tilan Kiuruvedeltä. Tila oli jokirannassa eikä järvelle ollut pitkä matka, pihasta näki koko tilan ympäri ja metsä palsta oli vähän matkan päässä.

Sodassa Jarosen perheen poikia ei sodassa kaatunut yhtään,

vaikka Kirkkojoen pohjoispäässä oli kolme perhettä ja eteläpäässä lisää.

”Hyvin ovat siellä pujotelleet”, Santeri arvioi. Hänen veljistään kolme oli sodassa ja isä myös.

”Tietenkin kaipasin kotiin Karjalaan, mutta olin sen verran nuori, että mukaannuin olosuhteisiin. Jos olisin ollut vanhempi, olisin varmaan kaivannut enemmän. Nykyään en enää kaipaa Karjalaan.”

Raisa Ilona Järvisalo os. Miettinen s.1941

Haastattelu 11.7.2016

Kotipaikka: Sakki, Rajaselän kylä

Ilona on ollut 3 vuotias kun perhe on lähtenyt evakkomatkalle toista kertaa. Hän on kuitenkin kuullut paljon tarinoita matkasta vanhemmiltaan sodan jälkeen.

”Isän sisko ihmetteli Miettinen sukunimeä, vaikka hänellä oli sama nimi. Karjalassa kaikkia kutsuttiin kotipaikan nimellä, ei sukunimellä.”

Rajaselän kylä on ihan vanhan rajan tuntumassa ja silloin kun suomi itsenäistyi, toinen puoli kylästä jäi Venäjälle ja toinen Suomeen.

”Isäni oli kuullut rajalla asuessamme sodan äänet jo kauan ennen sotaa. Tiedotusvälineet eivät meille asti yltäneet mutta isäni arvasi, että kohta se sota tulee. Hän kaivoi suuren kuopan, johon kaikki tavarat laitettiin säilytykseen sodan ajaksi. Sitten kun sota tuli, olivat tavarat turvassa.”

Perhe oli maanviljelijöitä ja heillä oli myös pieni kyläkauppa.

”Silloin luultiin, että Suomi vielä voittaa ja kotiin päästään takaisin.”

Rajalla asuneen Ilonan perheelle tuli todella kova kiire, kun sota

lopulta alkoi. Puolessa tunnissa piti tehdä 15 kilometrin matka kylän keskustaan hevoskyydillä. Silloin ei uskottu vielä, että lähtö tulee, joten tavaroita ei saatu mukaan.

Ensimmäisellä kerralla päästiin vielä takaisin Karjalaan ja kiireisimmät lähtivät jo helmikuussa pakkaseen. Koti piti siivota perästä tuleville.

Toisen kerran lähdettäessä Ilona oli 3 vuotias ja silloin päämääränä oli Tiihola Pielavedellä.

1948 Pielavedelle tulleille evakoille annettiin tiloja ja perheen olisi ollut määrä muuttaa Vesannolle, mutta vanha, pojaton isä sai erityisluvan ostaa valmiin tilan vapaalla kaupalla Pielavedeltä.

Viimeisen kerran Ilona palasi kotipaikalleen noin 5 vuotta sitten ja on käynyt siellä ainakin 20 kertaa. ”Huonolta näyttää, ei voi suomeen verrata”

Mikään ei ole parantunut ja vanhat rakennukset ovat tallella. Suomalaiset rakennukset on pääosin tuhottu tai poltettu, mutta venäläisten sodan jälkeen rakentamat talot ovat tallella.

”Ensimmäisellä kerralla käydessämme kotipaikka oli pystyssä

metsästysmajana. Myöhemmillä kerroilla talo oli jo purettu kokonaan.”

1980-luvulla venäjälle matkustaminen helpottui, mutta viisumiin tarvittiin kutsuja. Aikaisemmin Ilonalla ei ollut minkäänlaista kaipuuta takaisin Karjalaan. Siellähän oli vaan Venäläisiä, mutta ensimmäinen kerta kotipaikalla toi mieleen alitajuisia muistoja.

”Kun näin uunin päällisen, ajattelin heti, että tuossa minäkin olen maannut. Uunin päällähän lapsia pidettiin lämpimässä. Silloin tuntui ensimmäisen kerran, että nyt on pagistava (puhuttava) Karjalaa”

Karjalassa käydessä vanha aika tulee osaksi tätä päivää ja jokainen miettii käydessään lapsuuttaan. ”Silloin oli silloin ja siellä sen sitten näkee, jokaisella on omat muistot. Se vetää sinne Karjalaan takaisin. Jostain kotoa se tulee.”

Lähteet

Kirjallisuus

Henttonen Antti, 1985 Muistojen kultainen Karjala

Hänninen Kaarlo, 1929 ”Kansakoulun maantieto ja kotiseutuoppi yksiopettajaisia kouluja varten”
Osakeyhtiö Valistus, Raittiuskansan Kirjapaino Oy

Karisto, 1981 Karjala: Portti itään ja länteen

Kirkinen Heikki, Nevalainen Pekka, Sihvo Hannes, 1994 Karjalan kansan historia

Nevalainen Pekka, Sihvo Hannes, 1998 Karjala: historia, kansa ja kulttuuri

Nikula Heidi, 2012 Siirtokarjalaisuus 2000-luvulla: Tutkimus karjalaisuuden merkityksestä siirtokarjalaisten kolmannessa polvessa. Pro Gradu tutkielma, Tampereen yliopisto.

Sihvo Hannes, 1998 Karjalainen kulttuuri ja kulttuuri Karjalassa

Salmi-Seura Ry, 1989 Meijän Salmi kuvina

Viljanto Anni, 1991 Salmi

Toissijaiset lähteet

Nya rön: Rädsla kan gå i arv, artikkeli pelkojen ja traumaattisten kokemusten periytymisestä jälkeläisten geeneihin. Julkaistu: Illustrerad vetenskap 18/2014

Keskitysleiri- Trauma voi periytyä lapsille, artikkeli käsittelee Mount Sinai- sairaalan tutkimusryhmän kiistanalaisia tuloksia, joiden mukaan trauma voi siirtyä sukupolvelta toiselle. <<http://historianet.fi/sota/toinen-maailmansota/keskitysleiri-trauma-voi-periytya-lapsille>>
Julkaistu: Historianet.fi, 4.11.2015, viitattu 4.1.2015

Suomen väestörakenne, Tilastokeskus, Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 18.11.2016].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>
<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__kuol/070_kuol_tau_202.px/table/tableViewLayout1/?rx-id=249321b9-4f61-4d49-9ecb-ddc13dc7a36e>

Karjalan liitto, karjalanliitto.fi, viitattu 20.12.2016

Leo Miralan kotisivut <www.kolumbus.fi/leo.mirala/> luvallinen vanhojen kuvien lähde

Yhteenveto

Kotini Karjalassa on tarina matkastani sukuni kotipaikoille luovutettuun Karjalaan. Sekä fyysinen valokuvausmatka, että sitä seurannut päivittäinen henkinen matkani takaisin sukuni maisemiin ovat syntyneet sisälläni heränneestä kaipauksesta. Millainen on Kotini Karjalassa ja mitä on tämä sukupolvelta toiselle siirtyvä kaipaus?

Kolmannen sukupolven siirtokarjalaisena karjalaisen sukuni tarina on pysytellyt minulle tuntemattomana omasta kiinnostuksestani huolimatta. Tiedon muruset putoilivat polun varteen, eikä niitä ole kukaan ryhtynyt poimimaan ennen minua.

Haastatteluin, kotiseutumatkan, Karjalan historian tutustumisen ja vanhojen kuvien keräilemisen kautta syntynyt valokuvataiteeni ja kirjani kertovat tarinan menneistä ajoista ja karjalaisuuden loputtomasta jatkumosta. Karjalaisten muistoissa aika pysähtyi, Karjalalaa muistellaan menneisyyden kauniina kotimaana, sellainen Karjala yhdistyy kuvissani nykypäivän köyhtyneeseen, menetettyyn maisemaan.

Etsin kotiani Karjalassa, mutta sitä ei enää ole olemassa. Löysin kaipauksen lähteet, sen yhteyden elämään. Olen löytänyt suuria tunteita ja helpotusta kaipaukseni. Olen löytänyt vastauksia ja saavuttanut mielenrauhan.

Sammanfattning

Mitt hem i Karelen är en berättelse om en resa till min släkts hemtrakter i den forna Karelen. Både den fysiska fotograferingsresan och min egen inre resa tillbaka till familjens ursprung har väckt min inre längtan. Hur ser mitt hem i Karelen ut och vad är denna längtan som ärvts från generation?

Trots att jag är en tredje generationens karelare och att jag även tidigare har varit intresserad av ämnet, har min familjehistoria tills nu förblivit okänd. Kunskap och kännedom har fallit bort under årtiondens gång och ingen har bemödat sig med att fördjupa sig i släktens historia. Med intervjuer, genom resan till de karelska hemtrakterna, genom att studera historia och genom att samla gamla fotografier har jag skapat en serie fotografiska konstverk som fortsätter att berätta om den karelska andan i all oändlighet. Med minnena från Karelen har tiden stannat. Karelen minns man som det forna, vackra hemlandet, i mitt examensarbete förenas minnerna med dagens fattiga, förlorade landskap.

Jag söker mitt hem i Karelen, men det finns inte längre. Jag hittade källan till min hemlängtan och dess koppling till mitt liv. Jag har hittat stora känslor men min hemlängtan känns nu lindigare. Jag har hittat svar och funnit sinnes ro.

Summary

My home in Karelia is a story of my journey to my roots in the ceded Karelia. It tells of both my physical photographic pilgrimage and the daily spiritual journey to the landscapes of my forefathers. A longing back to my roots started to awaken inside of me. What is my home like in the ceded Karelia and what is this longing I feel?

I have been interested in the Karelian side of my family, but their story has remained a mystery through time. Three generations separate me from Karelia and pieces of information have been lost in time. Through interviews, a journey across the Russian border to the lost Karelia, exploring Karelian history and collecting old photographs, I could start finding my way and my story. My home in Karelia tells the story of old times that hold the key to my longing. Time stopped in the hearts of Karelians and it will always be remembered as the beautiful homeland. That memory connects to images of poor and lost land, that is My home in Karelia.

I was looking for my home in Karelia, but that no longer exists. I have found the fountain of my longing and its' connection to life. My longing has now started to fade and I have now achieved peace of mind.

